

**სალიზინგო კომპანიების ზოგადი დახასიათება და სალიზინგო
პროცესის მართვა**
Leasing Companies General Characterizes and Managing of Leasing Process

ალეკო კუთათელაძე - სტუ-ის პროფესორი

a.qutateladze@banklabonline.com

ზურაბ ტალახაძე - სტუ-ის დოქტორანტი

zuratalakhadze@gmail.com

Aleko Kutateladze - Professor GTU

a.qutateladze@banklabonline.com

Zurab Talakhadze - Doctoral student GTU

zuratalakhadze@gmail.com

რეზიუმე. დღევანდელი მსოფლიო ეკონომიკის განვითარებაში სალიზინგო მომსახურებებს ერთ-ერთი წამყვანი როლი უკავია. ყოველწლიურად კომპანიების მიერ საწარმოო აქტივების შესაძენად დახარჯული მილიარდობით სახსრების 35-40% სწორედ ლიზინგზე მოდის. მიუხედავად ამისა, საქართველოში ლიზინგი ახლა დგამს საწყის ნაბიჯებს, რათა გავრცელება და სარგებლობა ჰპოვოს სხვადასხვა მნიშვნელოვან ბიზნეს სექტორში.

თანამედროვე მსოფლიოში ლიზინგი მიეკუთვნება ბიზნესის ერთ-ერთ გამორჩეულ და საინტერესო სახეს, რომლის არეალი ყოველდღიურად იზრდება. მსოფლიო მასშტაბით იგი წარმოების ტექნიკური ბაზის განვითარების დაფინანსების ძირითადი წყაროა. ლიზინგი ხელს უწყობს საწარმოო საქმიანობის გამოცოცხლებას, ეკონომიკის კრიზისიდან გამოყვანას. მართვის მოქნილობა, მანევრირების შესაძლებლობა ლიზინგის ის დადებითი თვისებებია, რაც მას მომლაპარაკებელი მხარეებისთვის ორმხრივად საინტერესოს ხდის.

ბოლო 20-25 წლის განმავლობაში სალიზინგო ოპერაციების მსოფლიოს მოცულობა გაიზარდა დაახლოებით ათჯერ. იმის მიუხედავად, რომ ამ დარგში დაბეგვრის განსაკუთრებული შედეგათი არ არსებობს, დღეისათვის ნათლად ჩანს მსოფლიო ბაზარზე სალიზინგო მომსახურებით დაკავებული ფირმების რაოდენობის ზრდა.

სალიზინგო მომსახურების მსოფლიო ბაზრის დიდი ნაწილი კონცენტრირებულია აშშ-ში, ჩრდილოეთ, დასავლეთ ევროპასა და იაპონიაში. ევროპის სალიზინგო ბაზარზე წამყვან როლს თამაშობს დიდი ბრიტანეთის, გერმანიის, საფრანგეთისა და იტალიის სახელმწიფოები.

მსოფლიოში სალიზინგო საქმიანობაში უმნიშვნელოვანეს როლს თამაშობს მსოფლიო ბანკის წევრი, საერთაშორისო საფინანსო ორგანიზაცია SSK, მისი საქმიანობა განვითარებადი ქვეყნების კერძო სექტორის ხელშეწყობაზე და

ფინანსურ დახმარებაზეა მიმართული. კომპანია SSK-ს საქმიანობის მნიშვნელოვანი კომპონენტს სალიზინგო საქმიანობის განვითარების ხელშეწყობა წარმოადგენს. SSK-მ სამოცამდე სალიზინგო კომპანიაში 500 მლრ. აშშ დოლარზე მეტი დააბანდა და წევრი ქვეყნის მთავრობებისათვის 50 ტექნიკურ პროექტზე მეტი განახორციელა. აღნიშნული პროექტების მეშვეობით სალიზინგო კომპანიებმა მილიონობით აშშ დოლარის ინვესტიციები მიიღეს, ხოლო მრავალ ქვეყანაში შემუშავდა ლიზინგის განვითარების ხელშეწყობის ნორმატიული ბაზა.

საკვანძო სიტყვები: ლიზინგი, სამოქალაქო კოდექსი, ბიზნესი, კრედიტი, დაფინანსება, საფინანსო ორგანიზაცია, მსოფლიო ბანკი, სალიზინგო ოპერაციები, ლიზინგის ხელშეკრულება.

Resume. Leasing services play one of the leading roles in the development of today's world economy. 35-40% of the billions of dollars spent by companies to buy industrial assets each year come from leasing. However, leasing in Georgia is now taking initial steps to expand and gain access in various important business sectors.

Leasing in the modern world is one of the most featured and interesting forms of business whose scope is growing day by day. It is a major source of funding for the development of a technical production base worldwide. Leasing promotes the revival of industrial activity, brings the economy out of crisis. flexibility of management, the ability to maneuver are some of the positive features of leasing that make it mutually interesting for negotiating parties.

During last 20-25 years the volume of worldwide leasing operation has increased tenfold. Despite, there is no any special tax exemption in this industry, there is a clear increase in the number of leasing companies on the world market.

Most of the world leasing market is concentrated in the US, Northern, Western Europe and Japan. The UK, Germany, France and Italy play a leading role in the European leasing market.

International financial organization SSK, a member of world bank, plays a key role in leasing business worldwide, its work is focused on supporting the private sector in developing countries and providing financial assistance. An important component of SSK's business is the promotion of leasing activities. SSK has invested over \$ 500 billion in more than sixty leasing companies and implemented more than 50 technical projects for member governments. Through these projects, leasing companies received millions of dollars of investment, and in many countries a statutory basis for leasing development was created.

Key Words: Leasing, Civil Code, Business, Credit, Financing, Financial Organization, World Bank, Leasing Operations, Leasing Agreement.

ძირითადი ტექსტი. მსოფლიო მამუტაბით დარეგისტრირებულია სხვადასხვა ორგანიზაციულ-სამართლებრივი ფორმის მქონე სალიზინგო კომპანიები. ნებისმიერი ორგანიზაციულ-სამართლებრივი ფორმის სალიზინგო კომპანიის ძირითადი მიზანია მომგებიანი პირობებით ქონების შეძენა და მისი გაცემა ლიზინგით. სალიზინგო კომპანიის დამფუძნებლები შეიძლება იყვნენ მოქალაქეები ან იურიდიული პირები. ორგანიზაციულ-სამართლებრივ ფორმაზე დამოკიდებულებით განსხვავებულია დამფუძნებლის პასუხისმგებლობაც. განასხვავებენ ორ ტიპს: სრული (მთელი ქონების) და შეზღუდული (მხოლოდ საქმეში ჩადებული ქონების ნაწილის). აქედან გამომდინარე, ერთ შემთხვევაში არჩევენ პასუხისმგებლობის სოლიდარულ ფორმას, ხოლო მეორე შემთხვევაში, წილობრივს. სალიზინგო კომპანიის ორგანიზაციულ-სამართლებრივი ფორმის შერჩევის და პრაქტიკულად მისი შექმნის შესახებ გადაწყვეტილების მიღების შემდეგ ტარდება მთელი რიგი მოსამზადებელი და ორგანიზაციული ღონისძიებები, ითვალისწინებენ მისი ფუნქციონირების თავისებურებებს. იმისათვის, რომ გარკვეული წარმოდგენა შეგვექმნას ასეთი კომპანიის ორგანიზაციულ სტრუქტურაზე.

მსოფლიო გამოცდილებით მიღებულია სალიზინგო კომპანიის მართვის ორგანოების მაქსიმალურად დასაშვები ნაკრები:

- აქციონერთა საერთო კრება;
- დირექტორთა საბჭო (სამეთვალყურეო საბჭო);
- დამფუძნებელთა კრება;
- ერთპიროვნული შემსრულებელი (გენერალური ან აღმასრულებელი დირექტორი);
- კოლეგიალური შემსრულებელი ორგანო;
- სალიკვიდაციო და სარევიზიო კომისიები.

სალიზინგო კომპანიის სტრუქტურაში შეიძლება იყოს გენერალური დირექტორი, ფინანსური დირექტორი, კომერციული

დირექტორი და საერთო პრობლემების დირექტორის თანამდებობების გათვალისწინებით.

სალიზინგო კომპანიის ძირითადი დამფუძნებელი, ხშირ შემთხვევაში არის კომერციული ბანკი და მისი მუშაობაც იგეგმება ბანკის პოლიტიკიდან გამომდინარე, შესაბამისად სალიზინგო პროექტების ინვესტირების შესახებ გადაწყვეტილებებს იღებს ბანკის ხელმძღვანელობა და საკრედიტო კომიტეტი. ასეთი ტიპის სალიზინგო კომპანიის ანგარიშსწორების ანგარიში დამფუძნებელ ბანკშია. თუმცა სალიზინგო კომპანიას სხვა ბანკებშიც აქვს ხოლმე საბანკო ანგარიში გახსნილი. ჩვეულებრივ, ლიზინგმომღებელი დამფუძნებელი ბანკის მუდმივი კლიენტია ან მას ანგარიშს უხსნიან სალიზინგო პროექტის რეალიზაციამდე და სავალუტო ოპერაციებსაც ანხორციელებს სალიზინგო კომპანიის დამფუძნებელი ბანკის მეშვეობით.

სალიზინგო კომპანიების ფუნქციონირების სქემა შემდეგნაირია:

- ტარდება საინვესტიციო პროექტის რისკის ანალიზი, სალიზინგოდ გადაცემული ქონების ლიკვიდურობის განსაზღვრის, კლიენტის გადახდისუნარიანობის, საკრედიტო ისტორიის და ფინანსური მდგომარეობის შესწავლა.
- ხდება სალიზინგო ქონების მიწოდებაზე კონტრაქტ-განცხადების პირობების განხილვა, მისი ეკონომიკურ-სამართლებლივი და ტექნიკური ექსპერტიზა, აუცილებელი კორექტირება.
- ხდება ინვესტირების სქემის შემუშავება, სალიზინგო გარიგების მონაწილეებისათვის გარანტიების წარდგენის უზრუნველყოფა, სალიზინგო გარიგების საბუღალტრო სქემის ოპტიმიზაცია.
- სალიზინგო ქონების მომწოდებელთან (გამყიდველთან) ქონების შეძენის შედარებით მისაღებ პირობებზე მოლაპარაკება.
- მზღვევლებისაგან გარკვეული გარანტიების მიღება.
- ლიზინგის მიმღებს და ლიზინგის გამცემს შორის ისეთი ხელშეკრულების შემუშავება, რომელშიც გათვალისწინებული იქნება ლიზინგის მიმღების ქონების გირავნობის პირობები,

ლიზინგის მიმღების ფასიანი ქაღალდების მომგებიანი ვარიანტით შეძენა და ა.შ. ყველა დოკუმენტის სამართლებრივი ექსპერტიზა.

- თუკი ბანკია სალიზინგოს დამფუძნებელი, მაშინ ხდება ბანკის ხელმძღვანელობისათვის და საბანკო დეპარტამენტისათვის პროექტის განსახილველად წარდგენა.
- ბანკისათვის მაღალლიკვიდური ქონების გირავნობის პირობებით წარდგენა და ქონების შესაძენად საკრედიტო რესურსების მიღება.
- ქონების მწარმოებელთან (გამყიდველთან) ყიდვა-გაყიდვის ხელშეკრულების გაფორმება და საავანსო გადასახადები.
- ლიზინგმიმღებთან სალიზინგო ხელშეკრულების გაფორმება.
- ლიზინგით გადაცემული ქონების ექსპლუატაციის კონტროლი.
- მიმდინარე შემოსავლების გადანაწილება.
- სალიზინგო პერიოდის დასრულების შემდეგ ლიზინგმიმღების მიერ ქონების ნარჩენი ღირებულებით გაყიდვა.

სალიზინგო გარიგების სქემამ შეიძლება ასევე გაითვალისწინოს შვილობილი ფორმების მიერ განხორციელებული მრავალრიცხოვანი ინვესტირება, დასავლეთის განვითარებული ქვეყნების სალიზინგო კომპანიების და მზღვეველების მოზიდვა და სხვა. აქედან გამომდინარე, წინასწარ თანხმდება სალიზინგო კომპანიის მუშაობის ფინანსური პირობები, პირველ რიგში განისაზღვრება ლიზინგის ვადა, ხშირ შემთხვევაში 3 წელი, ხოლო შემდეგ დგინდება გადახდების პერიოდულობა. სალიზინგო კომპანია ლიზინგმიმღებს მთელი სალიზინგო პერიოდის განმავლობაში დაუდგენს ფიქსირებული სალიზინგო გადასახადების ნორმას, რომელშიც შედის ამორტიზაცია და სალიზინგო პროცენტი. ეს უკანასკნელი დაერიცხება ქონების მთელ ღირებულებას, იმ ნარჩენი ღირებულების გარდა, რომლითაც სალიზინგო პერიოდის ბოლოს ქონება გამოისყიდება. სალიზინგო პროცენტი თავის თავში მოიცავს:

- ბანკების მიერ წარმოდგენილი საკრედიტო რესურსების სასყიდელს, რომელიც ითვალისწინებს როგორც ძირითადი ვალის დაფარვას, ასევე პროცენტს კრედიტით სარგებლობისათვის.

- სალიზინგო მარჯას.

სალიზინგო მექანიზმის ინფრასტრუქტურის ფორმირებისას აუცილებელია შევისწავლოთ საერთაშორისო გამოცდილება, კერძოდ ის, რომ სალიზინგო ოპერაციების ჩასატარებლად პროცესების მართვა ხორციელდება სპეციალიზებული კომპანიების შექმნით. სალიზინგო კომპანია ან ბანკი ქონების შესაძენად თავის თავზე იღებს ლიზინგის გამცემის ფუნქციებს, რის საფუძველზეც განსაზღვრავს ლიზინგის ძირითად მიმართულებებს და აკონტროლებს სალიზინგო ბაზარზე არსებულ სიტუაციას. ამის გათვალისწინებით სალიზინგო პროცესის ორგანიზაცია ხორციელდება პრიორიტეტული მიმართულებების შესწავლით. უპირატესობა ენიჭება ქონების იმ სახეობას, რომელიც უზრუნველყოფს მომსახურეობის სფეროს განვითარებასა და მაღალხარისხოვანი პროდუქციის წარმოებას.

გამოყენებული ლიტერატურა

1. საქართველოს საგადასახადო კოდექსი
2. საქართველოს სამოქალაქო კოდექსი
3. ბერიშვილი, ხ., საქართველოში ლიზინგის არსებული მდგომარეობა და განვითარების პერსპექტივები: - თბ.: უნივერსალი, 2009
4. კიკუტაძე, ვ., ლიზინგი თეორია და პრაქტიკა - თბ. : უნივერსალი, 2008.
5. ლიპარტელიანი, ნ., ლიზინგი: თეორია და პრაქტიკა - თბ.: ლამპარი, 2006
6. www.mof.ge.
7. www.worldbank.org.